

Nf. 60. 3.

113

SYMBOLAE CRITICAE
AD
INTERPRETATIONEM VATICINIORVM
HABACVCI

SCRIPTAE
INDICENDAE PRAELECTIONI PVBLICAE
IN INAVGYRATIONE DOCTORATVS THEOLOGICI
HABENDAE

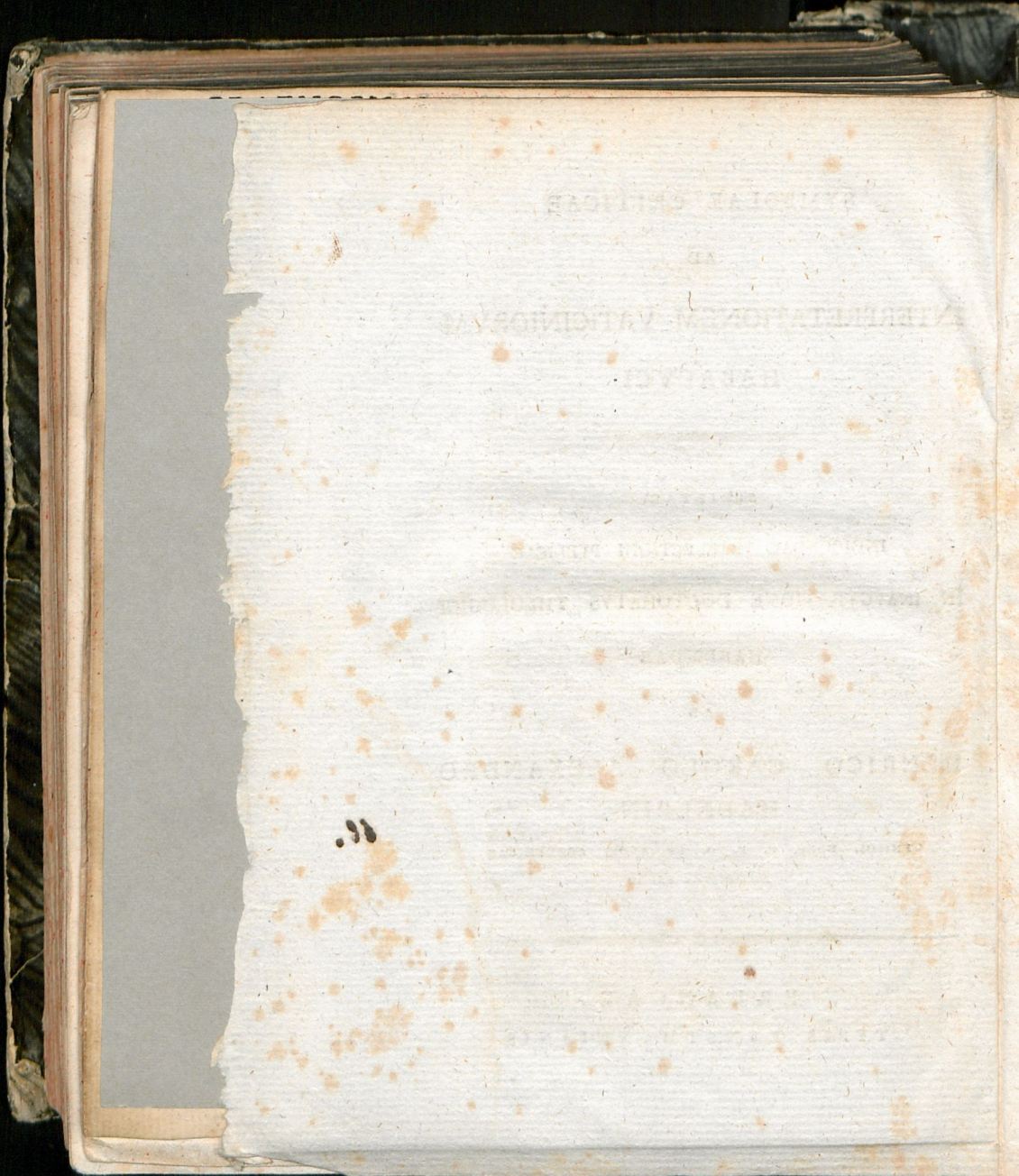
AB
HENRICO CAROLO ALEXANDRO
HAENLEIN

PHILOS. DOCT. P. P. O. ET AEDIS ACADEMICAE
ANTISTITE SACRO

u.

ERLANGAE
TYPIS KVNSTMANNIANIS
MDCCLXV.

Quod alio quodam loco me vberius ali-
quando expositurum promisi, hymnum
Habacuci, qui nunc tertium vaticiniorum huius
prophetæ caput occupat, e contextu suo ereptum,
capitque secundo restituum videri, *) id nunc
data occasione argumentis, quantum quidem pro
rei indole id fieri poterit, criticis et hermeneuti-
cis, confirmare atque roborare apud animum
constitui. In quo negotio cum ultra probabilem
veritatis speciem vix vlla euehi queat sententia,
me susceptam in me prouinciam rite admini-
strasse arbitror, si, praemissis aliquot obserua-
tionibus super critica V. T. indole, necessariaque
textus hebraici emendatione, et defensa dignitate
coniecturalis criticae, quae altioris nonnunquam
indaginis est ea, quae colligendae lectionum
variantium farragini, exsculpendisque litterarum
ducti.

*) Vid. commentatio mea de *Theophaniis et Chri-
stophaniis* in libro mensruo: *Neues theologisches
Journal*. Vol. II. Fasc. II. p. 93 seqq.

ductibus omnem operam, summumque studium impendit, primum difficultates, quae capitis tertii interpretationi obstant, ordinisque interrupti in vaticiniorum Habacuci volumine vestigia monstrauero, deinde transposito capite tertio, eoque intercalato inter capitis 2 versum 4 et 5, omnia faciliore ordine procedere, arctioreque nexu cohaerere vatis sacri carmina ostendero, denique argumenta, quibus eiusmodi transpositio impugnari posse videatur, nil contra nostram opinionem valere, eandem potius aliunde quoque, ex comparatione similium V. T. carminum, nouum robur sibi comparare posse, probauero. Itaque lectores peritos veniam mihi concessuros esse puto, si in opinionum magis certamine, quam in veritatis demonstratione, huius opusculi cardinem versari sentiant.

Superfluum fere videtur, post celebratos Kennicotti, Rossiique, labores, postque iterata sagacissimorum sacri codicis interpretum, criticorumque ingenii et doctrinae laude florentium studia, si quis denuo sacri textus paginas a mendis et interpolationibus vacuas haud mansisse, nec codicum aut versionum ope integritatem omnium locorum prorsus restitui posse, monstrare velit. Ea enim est, vt omnes norunt, librorum V. T.
an.

antiquitas, tantaque apographorum conseruatorum et deperditorum semper fuit copia et varietas, vt miraculo, cuius nulla vllibi exstat promissio aut vestigium, opus fuisset singulari, si prouidentia diuina omnes, qui unquam in describendis V. T. oraculis defudarunt librariorum, eosque ignaros saepe linguae et significationis ac sensus librorum, ad quos depingendos magis quam describendos mercede conducti erant, ab omni oculorum lapsu, stilique vitio liberos seruare voluisset. At enim vero fac vel singulo cuidam librario humani quid in describendo codice sacro accidisse, ab eoque vel transposita textus capita, vel addita aut demta quaedam, siue consulto, siue ex incuria, iam proximis ab origine librorum temporibus fuisse, nonne idem vitium per omnes ex hoc fonte derivatos codices manare debuisset, existimandum erit? An non eandem labem, quae in serioribus libris omnis acui et cuiuscunque linguae facillime deprehenditur, etiam in singulis locis apographa vetustissima, omniumque, qui ad nostros vsus supersunt, sacri textus testium aetatem antiquitate superantia, nonnunquam maculare potuisse arbitramur? Vnde nobis tanta fiducia, vel potius negandi, quae aperta sunt, et asseuerandi, quae nullo modo probari possunt, solisque

opinionum commentis suffulciuntur, peruicacia? Habemus N. T. volumina, multis saeculis recentiora iis quae V. T. nomine comprehenduntur, habemus testes genuini horum voluminum textus, qui vix duobus saeculis ab eorum origine absunt, testes, qui lingua graeca N. T. vernacula utebantur, horumque librorum indolem facile nosse poterant; at quis contendere audebit, horum librorum textum critica integritate adhuc gaudere, nec vllibi interpolatum, affectum, deperditum esse, quis perfricta fronte asseuerabit, nihil in hisce voluminibus transpositum, nil demtum aut additum vnquam fuisse, et testium ope omnia iam plana et perspicua reddi posse, ita vt critices coniecturalis ope textus graecus prorsus carere possit. *) Quanto magis illa ope

*) Videantur quae de hac re WETSTENIVS in prolegg. N. T. et MICHAELIS in introductione in libros N. T. §. 100 seqq. VOGEL, vir S. V. in egregio libello de coniecturae vsu in crisi N. T. Altorfii 1795, disputarunt, quibuscum conferri poterunt *introductionis nostrae in libros N. T.* pars prior cap. 3. pars posterior cap. 2 seqq. et cel. MARSHII additamenta ad MICHAELIS introductionem in libros N. T. Tom. II. part. 2. p. 833 — 836. ed. anglicanae p. 412 seqq. edit. teutonice a celeb. ROSENMÜLLERO procuratae.

ope indigere textum hebraicum librorum V. T. putabimus, cum probari nequeat pandectarum hebraicarum collectores post exilium integros aut plures, eosque semper accurate descriptos, codices nactos esse, librariorum falli nescios, apographa, quae mille annorum et quod excurrit plurium saeculorum spatio ab autographis distant, castigatissima semper fuisse, masoretharum crisma omni exceptione maiorem, veterum interpretum studia et subsidia omnibus numeris absoluta, veterum lectorum testimonia certa semper et fide dignissima esse? Verum enim vero non in singulis tantum litteris aut vocibus restituendis se exercere debet criticorum acumen, sed multo magis integris propositionibus, sectionibus, et libris, illud opem ferre, atque interdum, deficientibus disertis testimoniis, vel coniciendo assequi debet, qualis fuerit genuinus textus sacri habitus, aut quomodo primaeva illius pulchritudo et splendor restitui queat. Nec unquam verendum erit, ne textus ipse ex his studiis damno aliquo afficiatur, dummodo acumen ingenii, et veritatis sensus, linguae accurata cognitio, et sensus indagandi solertia, argumentorum pondus, et asseverandi verecundia, in critico non desideretur, qui modeste semper, se nihil pro certo venditare, nec unquam ultra veri speciem progredi, se nihil

aliis obtrudere, sed peritorum examini submittere, quaecunque sibi vero similia videantur, eorumque iudicium placide expectare velle profitebitur.

Prae aliis autem V. T. libris, prophetarum reliquiae, et vatum hebraicorum carmina, illud auxilium critici, tum in singulis verbis, tum in integris propositionibus, capitibus, et librorum sectionibus, desiderare, latumque, et minus adhuc excultum, campum eiusmodi exercitationibus ingenii critici aperire, nobis videntur. Siue enim primum horum librorum ortum, et configurationem, siue eorum propagationem et conservationem, siue eorum collectionem et diuulgationem respicias, ubique se offerunt argumenta, tam interna, quam externa, quae opinioni nostrae fauent. Prolata sunt primitus haec oracula feruente spiritu a vatibus entusiasmo sacro correptis, et saepius sine vlla praemeditatione, coram regibus, sacerdotibus, populo, enunciata; deinde litteris consignata, mox ab autore ipso, mox ab eius auditoribus, mox a ferioris aevi hominibus, ad quorum memoriam oretenus ea tradita fuerant; propagata porro in paucis apographis inter cognatos, aut familiares; et populares prophetarum, et seruata ab interitu, collectis dispersis foliis, a sacerdotibus aut eruditissim.

tempore naufragii populi et literaturae israeliti-
 cae; deinde post varia fata, et decursum saeculorum,
 quae in patria et in exilio damno illa oracula afficere
 potuere multiplici, collecta denuo, et in maius corpus
 redacta, populoque tradita, extremis ante Christum
 natum saeculis, ab eruditis, quorum scientiam,
 subsidia, et fidem, nos nullo modo explorare possumus;
 translata postea in graecam linguam ab ignotis Iudaeis
 in Aegypto commorantibus, et in chaldaicam ab
 anonymis interpretibus, ob interpretandi facultatem
 parum laudandis; descripta denique et reu-
 visa, denuo recognita et edita, a librariis et criticis,
 quibus partim lingua originalis penitus ignota,
 partim parum cognita, et criseos subtilioris
 disciplina prorsus abscondita fuit, quorum fidem
 magis et solertiam, quam acumen, doctrinam,
 et artem, laudandam esse omnes profitentur. —
 Quis itaque eorum volumina ab interpolationibus
 et glossis, a mutationibus et transpositionibus, ab
 additamentis et omissionibus, prorsus libera esse
 contendit! Quis non mirabitur, quod non plures
 loci affecti, interpolati, desperati, non plures
 criticorum cruces, horum librorum lectores et
 interpretes offendant? Quis non pio animo
 diuinam venerabitur prouidentiam, cuius ope,
 per varia variorum hominum studia, ea saltem
 loca illaesa

3

ad nos peruenerunt, quibus salutifera religionis cognitio nititur? Vix igitur est, quod perturbemur animo, et de religionis notitia certa desperemus, quamuis experientia testatur, variisque exemplis in Esaia, Ieremia, Zacharia, Iobo, Psalmis, et Prouerbiis, Cantico, et Ecclesiaste obuiis, id comprobet, antiquissimos horum librorum collectores corruptis nonnunquam et deprauatis in singulis locis codicibus vsos, saepius fragmenta tantum nactos esse, et dispersa folia, vel casu, vel traditione, vel arbitrio, in ordinem quandam redacta; canonis sacri autores nec multis, nec castigatissimis, apographis instructos, nec critica facultate, genuina a supposititiis, vera a falsatis aut suspectis, discernendi, cuique auctori, quae vere ab illius ore aut stilo prouenerant, tribuendi, cuique libro aut librorum sectioni aptum locum assignandi, abunde praeditos fuisse; tempore alexandrinae translationis duplicem iam extitisse textus sacri recensionem, quarum alteram aegyptiacam siue hellenisticam, alteram palaestinensem nuncupare libet, quarum illa vario librorum ordine, vario singularum partium nexu, variis additamentis apocryphis, et appendicibus ex traditione ortis, ab hac diuersa erat; in formando textu masorethico plura quidem et discrepantia horum librorum exempla adhibita fuisse, quae

quae tamen omnia ad vnam eandemque recensionem, palestinenſem nimirum, pertinuisse, et ſcriptionis magis, quam lectionis varietate a ſe inuicem diſceſſiſſe videantur; nos vero ſeriore tempore nec teſtes omnium mutationum, quotquot textus ſacer per plus quam mille annorum decurſum expertus erat, vlllo modo reperire, nec ex diſertis teſtimoniis, certisque documentis, integritatem textus genuini reſtituere poſſe; vnde neceſſario ſequitur, eiusmodi mutationes, earumque ortum et medelam, coniecturis tantum ex interno textus habitu hauriendis indagandam, et veri ſpeciem veritatis loco habendam eſſe, vbicunque ex ſola coniectura et analogia difficultates textus recepti tolli poſſe videantur. *)

Quod vero de reliquis V. T. libris, praecipue autem de prophetarum oraculis, valet, idem in examinando et conſtituendo textu Habacuci lo-

Λ 5 cum

*) Vid. quae de eodem argumento KENNICOTTVS et DE ROSSI in diſſertationibus generalibus criticae textus ſaceri editioni praemiſſis diſſerunt, ad- unda etiam LOWTHII praefatio ad interpretationem Eſaiae p. 66 ſeqq. verſionis germanicae, EICHHORNII bibliotheca literaturae biblicae P. II. p. 562 ſeqq. 609 ſeqq. PAVLI clavis Pſalmorum praef. p. VIII. ſeqq.

cum habere debet, cum huius prophetae vaticinia eodem modo orta, literis consignata, conservata, collecta, propagata, et in vulgus emissa fuisse constet, eademque fata experta esse negari nequeat, quibus reliqua scripta vel prophetica vel didactica V. T. exposita fuere. Habacucum quidem, siue is tempore Hoseae et Esaiæ vixerit, siue regnante Manasse, siue circa finem regni Iudaici, sub vltimis regibus, contra Chaldaeos vaticinatus fuerit *), carmina sua ipsum stilo elaborasse et litteris consignauisse, arbitror. At duplex carminum vatis nostri recensio, vt mihi videtur, vel ipso adhuc viuente, eamque procurante, vel statim sequente tempore, ortum cepit, quarum altera genuino ordine singula capita ita exhibuit, vt, quod nobis tertium est, et visionem aduenientis numinis continet, secundi locum, inter descriptionem cladis per Chaldaeos illatae

*) Mihi quidem posteriorem hypothefin arridere confiteor, eamque iisdem probari posse argumentis arbitror, quibus Ven. IUSTI oracula, Esaiæ adscripta, quae exilium Iudaeorum praesagiunt, reditumque in patriam promittunt, ferioris auctoris genium spirare, probauit. Conf. *Vermischte Abhandlungen über wichtige Gegenstände der theologischen Gelehrsamkeit, von Leonh. Job. Carl Justi. Erste Sammlung. Halle. 1795.*

illatae, et praefagationem interitus hostium, obtinuerit, indeque a versu quinto capitis secundi vsque ad versum eiusdem capitis vigesimum, tertium caput notatum fuerit, sine vlla inscriptione aut subscriptione, qua nunc caput tertium instructum, et a reliquo vaticinio disiunctum est; altera vero nostro textui similis, posthabito genuino ordine, visionem numinis e contextu erptam, vltimoque loco annexam, et propter vsum illius religiosum singulari inscriptione et subscriptione liturgica instructam, ad posteros tradiderit. Ex posteriore recensione deinde apographa descripta sunt, quibus haec vaticinia inter Iudaeos post exilium conseruata et propagata sunt. Eiusdem recensiois textus in manus collectorum canonis sacri incidit, ab iisdem accurate seruatus, et corpori scriptorum israeliticorum insertus, denique ab interpretibus et lectoribus antiquis tritus est. Prioris vero recensiois vestigia tantum restant, eaque ex singulari capitis tertii titulo et subscriptione, ex lacuna quae secundi capitis nexum initio versus quinti turbat, et ex analogia similibus carminum eruenda, quibus persequendis duumuiros celeberrimos SCHNVRERVM *) et

WAH-

*) in dissertationibus philologico - criticis P. 343 seq.

WARLEVM *) iam aliquid studii impendisse video. Hanc itaque recensionem originalem restituendi, vel saltem, exponendis meis qualibuscunque super hac re opinionibus, illius vberiori inuestigationi et restitutioni viam patefaciendi, studium, reliquas huius opusculi paginas occupabit.

In quo negotio rite administrando primas partes sibi deposcit difficultatum, quibus recepta textus nostri recensio premitur, vberior expositio, vnde clarius elucebit, qua via et quo modo illis occurrendum sit. Caput Habacuci primum arcte inter se nexum esse, sensumque illius ab initio ad finem vsque nullis irretitum esse impedimentis, naturali potius ordine omnia, quae vatis sacri mentem lacescebant, exponi, ac sensus moestitiae et fiduciae in deum, quos alebat prophetae animus viuide depingi, nemo non sentit. Moeslus deplorat prophetae reipublicae calamitatem, queritur de violentia ac iniuria, populo ab hostibus iniuncta, opemque divinam ardentissimis precibus

*) in prolegomenis interpretationi Habacuci praemisit p. 18 — 20. p. 37. et in notis philologicis p. 180 — 182.

precibus implorat, versu 2 - 4. iamque deum ma-
 iora adhuc mala populo per hostes barbaros, re-
 gnaque vbique evertentes, imissurum esse, tri-
 stis auguratur, et ferociam Chaldaeorum, omnia
 vastantium, luporum voracium, et aquilarum in-
 star in praedam irruentium, omniaque diuina
 humana proterue spernentium, viuidis imaginibus
 a versu 5 ad 11. depingit. Sed ipsa haec victorum
 insolentia et sacrilega temeritas ad deum conuer-
 tit poetae animum, eumque spe erigit fore, vt
 deus impatiens huius iniuriae genti sacrae illatae,
 auxilium afflictis ferat, neque permittat, vt cul-
 tores veri numinis prorsus extirpentur, atque
 idololatria barbarorum victoriis porro promouea-
 tur, a versu 12 ad 17. Hisce optime congruit
 capitis 2 initium, a versu 1 ad 4 vsque. Compa-
 rat seipsum vates speculatori in loco alto consti-
 tuto, et exspectanti quid eueniret, et quid deus
 ad preces vatis sui respondeat, et oraculo recrea-
 tur atque visione, cuius promulgationem numen
 illi imperat, vt quicumque numini fidem habitu-
 rus sit, saluus tandem euadat. Additur istud ora-
 culum paucis verbis et dictione magnifica prola-
 tum versu 2. 3. et 4. At vbi exstat visio prophe-
 tae promissa? Reliquam capitis secundi partem
 illam non continere, in aprico est, nam illa
 haud visionem ipsam exponit, sed spem ex hac
 visione

vifione in mente vatis enatam vberius explicat, vindictam numinis contra Chaldaeos ita annuncians, vt numinis, vlcifcentis iniuriam, populosque contra Babylonios excitantis, apparitio praecedere debuisse videatur. Depingitur nimirum a versu 5 vsque ad 17 ferocientis victoris interitus, poenaeque illi eo consilio inferendae, vt omnibus appareat, deum scelera averfari, eumque solum pie colendum esse, clauditurque comparatione egregia inter idola, eorumque cultores infanos, et deum omnipotentem sanctissimumque instituta, qua docetur, frustra ab idolis auxilium aut defensionem expectari, Iehouam vero omnia, quae gentibus barbaris minatus fit, certissimo euentu comprobare, eiusque voluntati omnem rerum naturam obsequentem se praebere.

Versus huius capitis quintus neque eandem idearum feriem persequitur, neque eodem orationis filo neclitur, quo in antecedentibus versiculis vates vsus erat. Praecipue verba וַיִּשְׁמַע ה' הִיָּתוּם produnt, cum nihil praecesserit, ad quod illa referantur. Siue enim pro transeundi, siue pro asseuerandi particula illa habeamus, siue interiectionem et exclamationem esse dicamus, quod W A N L I O placuit, semper aliquid praecedat necesse est, cui hic transitus, haec asseueratio,

tio, aut exclamatio, se adiungere possit, quod
 vero in antecedentibus quatuor versibus, nisi vim
 inferamus sensui, aut ellipses statuamus obscuris-
 simas, vix reperiri poterit. Hinc nonnulli inter-
 pretes hanc sectionem ad illa, quae in postero-
 re capitis primi parte continentur, referendam es-
 se contendunt, parum cogitantes, prorsus novam
 initio capitis secundi orationis seriem ordiri, va-
 tisque mentem, quae praesenti hucusque calami-
 tati inhaererat, nunc ad sublimiora futuri tempo-
 ris vaticinia effertur, caputque secundum, quam-
 vis non temporis interuallo, tamen conceptuum
 et sensuum diuersitate, a priori seiunctum esse,
 nec particula copulatiua, nec transeundi, aut as-
 severandi, aut exclamandi, formula, cum illo
 coniungi, interpositis quatuor versibus, posse.
 Multo maioribus vero difficultatibus argumentum
 et consilium capitis tertii, ex recensione mafore-
 thica, laborare, nec eiusdem nexum cum ante-
 cedentibus facile demonstrari posse, interpretum
 varia in explicando hoc capite studia satis su-
 perque docent. Alii enim illud elegiaco oratio-
 nis genere scriptum, alii hymnis annumerandum
 esse statuunt, alii praeteritorum, quae deus fecit
 saluandae gentis causa, mirabilium imaginem,
 alii praesentis dei vindictam, alii futurorum ex-
 pectationem, precibus vatis efflagitatam, hic de-
 pingi

pingi autumant, alii illud cum primo, alii cum secundo capite cohaerere contendunt, alii deperditum quoddam oraculum hic respici, alii singulare, neque cum reliquis arcte cohaerens, vaticinium illius argumentum constituere putant. Vt melius cognoscatur fluctuans interpretum de huius vaticinii sensu et nexu iudicium, aliquot commentatorum sententias sub examen vocare mihi licebit.

Antiquiores interpretes in enucleando huius capitis argumento a veritatis tramite aberrasse haud miramur, cum sola inscriptione, cuius authentia dubia est, eaque etymologice tantum explicata, omnis eorum interpretatio nitatur. *Deprecationem peccatorum populi, et spem liberationis ex captiuitate hostium, recordatione antiquiorum dei factorum fretam*, hoc capite contineri, omnes fere vno ore profitentur, parum in singulis partibus enarrandis a se inuicem diuersi, MVN-STERVS, VATABLVS, DRVSIVS, TARNOVIVS, SALOMO VAN TIL, CALOVIVS et alii, a quibus in eo tantum GROTIVS recedit, quod titulum על שגיונות הפלה non etymologice, *de oratione pro peccatis populi*, sed sensu alio de *carmine ad modulos veteris cantici, quod his verbis על שגיונות incipiebat canendi*, in-

ter-

terpretatus est, et in verbis versus secundi: *vini-
fica opus tuum*, cardinem totius orationis versari
putauit. Arbitratur nimirum, et sine idoneis ar-
gumentis id sumit, sub opere dei gentem israeliti-
cam intelligi, cuius liberationem e captiuitate
vates precibus a deo efflagitare cupiat, omnia-
que, quae a versu tertio usque ad 15 adiiciuntur,
episodion esse, eo tantum consilio additum, vt
vates ex historia gentis probet, iure se israeliti-
cam gentem nomine operis dei insignire. Ve-
rum enim vero nihil in vniuerso capite occur-
rit, praeter vltima versus 2 verba, eaque satis
ambigua, et lectionis varietate dubia, quod pre-
cationis formam prædat, nulla iniicitur vllibi pec-
catorum populi iudaici mentio, nulla poenarum
populo ob delicta infidelium reperitur depreca-
tio. Grotiana autem interpretatio a *Calouio* iam
iure castigata et reiecta est.

Nec minus mihi a vero sensu aberrasse vi-
dentur plurimi recentiores interpretes, qui vel in
supplicatione totum capituli argumentum versari,
vel digressionem nimis verbosam nexum turbare, a
versu 3 ad 15, vel tenui tantum filo huius ca-
pituli argumentum cum reliquis huius vatis
oraculis cohaerere perhibent. MICHAELIS *)
qui-

*) In notis versione prophetarum minorum subiectis.

quidem panegyricum praeteritorum simul ac futurorum, quibus populum e malis liberauerit, dei miraculorum hoc capite contineri ait. PERSCHKIUS *) atque DATHIUS **) in duas partes hymnum dispescunt, quarum prior, respectu ad caput secundum habito, cladem Chaldaeorum numinisque gloriam hac clade hostium augendam a versu 3 - ad 15 imaginibus e veteri historia desumptis viuide depingat, posterior, quae ad capitum primi versu 5 - 17 relata sit, tristem vastationis terrae iudaicae a Chaldaeis inferendae et calamitatis ciuium memoriam, speique meliorum temporum et fiduciae in deo positae solatia describat versu 16 - 19. SCHROEDERVS ***) carmen in alternos choros distribuendum esse existimat, hoc modo, vt chorus primus precetur, velit deus maturare populi liberationem, hostiumque interitum, versu 2., chorus secundus profiteatur bonam spem opis diuinae, eamque fundet in pristi-

*) In libro anonymo Habakuk vates olim hebraeus imprimis ipsius hymnus denuo illustratus, 1777. 8.

**) In versione prophetarum minorum, edit. 3. 1790.

***) In dissertatione philologica in canticum Chabacuci Groningae 1781.

pristinis dei beneficiis, quae ordine paene historico, siilo tamen poetico enarret, vers. 3 - 15, chorus primus sermonem resumit, de grauitate sui metus, et consternationis ob imminentes calamitates conqueratur, simul tamen declaret, animum diuino iudicio et voluntati submitendum vers. 16. 17., chorus secundus plenus spei ex pristinis beneficiis conceptae, certam fiduciam de futura liberatione ex captiuitate, reditu in patriam, et reipublicae instauratione, testetur vers. 18. 19. Similis fere huic hypothefi est GREENII opinio *), qua primo moerorem de poenis, quas deus Iudaeis minatus fuerit vers. 2., hinc persuafionem suam de futuro dei auxilio, historiae monumentis fretam, vers. 3 - 15. inde nouos timoris sensus propter instantia mala, et preces ad deum, vt morte illum ab hoc malorum spectaculo liberet, antequam patriae vastatio ingruat, vers. 16. 17. denique firmioris fiduciae declarationem vers. 18. 19., hoc capite enarrari arbitratur. SCHNVRRE. RV S contra **) poetam respexisse putat ad oraculum quoddam, vati diuinitus datum, atque et-

B 2

iam

*) GREENS *kritisch-exegetischer Kommentar über einige poetische Stücke des A. T. Gießen 1784.*

**) In dissertationibus philologico-criticis p. 342. seqq.

iam ab hoc haud dubie in vulgus editum, sed quod prorsus intercidit, ex genere illorum, quae comminationes habeant et denunciationes calamitatum. Tali numinis sententia animo vatem percussum, deum obtestari, velit in ista calamitate seruare populum, ab se quasi factum formatumque, vers. 2., subire deinde illius animum recollectionem superiorum temporum, occurrere uniuersam mirabilium facinorum seriem, in gratiam populi quondam editorum, in hanc igitur materiam grauissimam illum subito ingredi et longius euagari, animoque tantopere indulgere, vt haec pars orationis iustum modum fere excedere videatur. Versu tandem 16 redire illum vnde digressus est, terroris sensum denuo vberius significare, et delineare diram faciem, quam mox habitura sit patria, vers. 17., sed protinus illum desistere, abhorrentem quasi animo ab illa tristissima imagine, atque ad Iehouam sese conuertere, cuius praesidium sibi haud defuturum esse laetus confidat, vt quae a querimoniis exorsa esset oratio, eadem nunc in triumphum fere destinat. BAVERVS ad elegiarum genus hoc carmen retulit, deprecationem miseriae Iudaeis imminentis, et spem auxilii diuini illo expositam esse, longoque interiecto epifodio a vs. 3. ad 15: insignia numinis facta eo consilio describi ratus est,

est, ut Ioua moneatur de noua auxilii praestatione. Nexum vero esse ait huius carminis argumentum cum illis, quae capite primo, de calamitate ciuibus Habacuci a Chaldaeis inferenda, praecesserant *). Ingeniose, ut solet, HERDERVS obseruauit **), duplex per vniuersum carmen regnare affectuum genus, timoris et spei, angoris et fiduciae, ex argumento diuerso duorum praecedentium vaticiniorum enatum, et elegiaco sermone descriptum. Poetam sensu comminationum diuinarum, quas capite primo annunciauerat, et grata praeteriti temporis, quo deus facpius opulentem se magnifice manifestauerat, memoria, simulque promissionis, capite 2 versu 1-4. datae fiducia, percussus animo, trepida et supplici oratione dei auxilium implorare versu 2, atque illius spem ali recordatione miraculorum dei versu 3-15. poetice descriptorum, deprimi vero iterum vatis mentem timore instantis calamitatis versu 16. 17., denique firma auxilii diuini fiducia omnes dubitationes vinci, cumque laetantem triumphantis numinis gloriam celebrare. Simili fe-

B 3

re

*) Vid. BAVERI commentarius in proph. min. p. 26. 40. P. II.

**) *Geist der ebräischen Poesie* P. II. p. 102. seqq.

re modo WAHLIVS *) ortum hoc carmen putat ex oraculis, in superioribus capitibus a propheta enarratis, illudque singulari etiam odarum huius poetae volumini adiectum fuisse, titulumque, a vate ipso operi suo praefixum, carmen futurorum augurio plenum, et ex collectione hymnorum prophetae huius vaticiniis adscriptum, significare arbitratur. Argumentum itaque carminis versari in futuri temporis praesagitione, auxiliique diuini tempore praefinito praestandi descriptione. Augurari vatem, postquam opem numinis implorauerat, maiestate plenum numinis aduentum ad vindictam aduersus Chaldaeos exercendam, sed deplorare simul vastationem patriae ab hostibus inferendam, at eodem momento animum vatis erigi laeta futuri temporis expectatione. Parum ab eo diuersus КОРОД **) singulas huius carminis partes ita dispositas esse autumat, vt oratio ad deum versu 2, auxiliorum diuinorum, tam futurorum quam praeteritorum, recenset vs. 3-15. terroris, qui omnibus perpenis vatem angebat, signi-

*) In prolegomenis commentario in carmina Habacuci praemissis, notisque huic commentario adiunctis.

**) Chabacuci vaticinium commentario critico atque exegetico illustratum. Hauniae 1792.

significatio, firmioris denique animi fiducia in deum versu 16 - 19. contineatur. Nouissimus denique Habacuci interpres, FRIDERICVS PLVM *) recte, vt mihi videtur, versu 3 - 15. aduentum dei magnificum ad Chaldaeos puniendos, quem auguratus erat, et enixissimis precibus efflagitauerat vates, viuidis coloribus, ex veteris historiae monumentis desumptis, depingi asserit, versumque 16. terrorem describere contendit, quo vatis, Iouae maiestatem, numinisque augustissimi apparitionem oculis quasi praesentem conspicientis, mens percussa fuerit, indeque prophetam animo commotum ad expectationem calamitatis et patientiae admonitionem se conuertere, donec mens deiecta, futurae salutis spe iterum confirmetur et in laudes Iehouae effundatur.

Omnia haec interpretum doctissimorum, atque ingenii acumine florentissimorum studia, quod pace tantorum virorum dixerim, triplici magis minusue laborare mihi videntur difficultate. Primam, quae animum lectoris offendet, asensumque morabitur, in eo positam esse arbi-

B 4

tror,

*) Observationes in textum et versiones maxime graecas Obadiae et Habacuci. Hauniae 1792.

tror, quod fere omnes ad supplicationum genus hoc carmen referunt, et qui in exordio tantum animum vatis, ad deum se conuertentis, numinisque maiestatem contemplantis, afficit precandi affectum, eundem per vniuersum hymnum regnare perhibent, quamuis nulla eiusdem vestigia praeter inscriptionem et versum secundum inueniantur. Verum enimvero ipsam etiam inscriptionem תפלה huic hypothese parum fauere celeb. WAHLIVS *) illumque secuti interpretes Ven. KOFOD et PLVM **) tam ex etymologia, quam ex vsu vocabuli monstrarunt, et significationem aliam huic loco praeprimis aptam: *augurium, diuinitio ab entheo vate prolata*, e cognatis dialectis, praecunte MICHAELIS, eruunt. Nec maius vulgari interpretationi robur accedere arbitror phrasibus versus secundi

בקרב שנים חייהו
בקרב שנים תודיע
ברגז רחם תזכר:

quas

*) In commentario p. 220 - 222.

**) Ille in commentario p. 108. hic in obseruationibus philologico criticis p. 57. quibuscum conferri possunt, quae MICHAELIS in supplementis ad lexica hebraica sub numeris 2038 - 2040 p. 2017 - 2019 collegit, et EICHHORNII bibliotheca Vol. V. p. 552 - 556.

quas vertere solent: *in medio annorum* (i. e. intra annos praefinitos, vel circa illud tempus) *illud* sc. *opus tuum, conserua aut viuifica, in medio annorum patefiat, te, quamuis iratum, tamen iterum misereri.* Dubia enim est vocis חַיִּירָא autoritas, et insolens phrasis חַיִּירָא פֶּעַל, nec satis probata verbi פֶּעַל יְהוָה significatio, a GROTIUS et SCHNURRERO defensa, qua populum Iudaeorum ita nominari contendunt. Meliorem vero sensum nobis offert lectio חַיִּירָא, in Hieronymianis codicibus obuia, (vnde, vt obiter hoc moneam, partim maforethica lectio חַיִּירָא, partim Alexandrinorum interpretum textus חַיִּים leui litterarum mutatione vel scribendi vitio, orta esse videtur) et auctoritate codicis Kennicottiani 432 firmata, qua admissa commodus sensus enascitur hicce: *dum adhuc viuemus, intra praefinitum tempus, patefacies, quod decreuisti, (פֶּעַלְךָ) te, misericordia commotum, operis tui recordari.* Deinde contra reliquam vatis nostri concianitatem pugnare videtur hypothesis eorum interpretum, qui maximam capitis tertii partem pro episodio aut digressione, ornatus tantum causa addita, et longius quam fas erat a scopo aberrante, venditant, nec in hoc loco praecipuum capitis argumentum tractari concedunt, nec visionem diuinitus reuelatam futurorumque augurio plenam,

sed praeteritorum tantum memoriam, his verbis graphice describi putant. Alii contra interpretes, cardinem totius oraculi in hoc loco versari statuentes, videant, ne hysteron proteron poetae impudent, illumque Iliadem post Homerum scripsisse, asserant, cum Chaldaeorum poenae, ex ipsorum sententia, iam capite secundo depictae sint, et nunc capite demum tertio numinis aduentus ad hanc cladem inferendam hostibus praecinatur. Quorsum tandem haec theophania post victoriam iam de Chaldaeis deportatam? Denique idearum nexum capite tertio impeditum esse, nec sine variis artibus restitui posse, iam nobis non monentibus diuersarum opinionum enarratio, quam antea exhibuimus, docebit, idemque de nexu inter versum quartum et quintum capituli secundi valere supra demonstrauius, nec facilem esse capituli tertii cum primo aut secundo cohaerentiam, reliqui etiam commentatores testantur, dum alii ad deperditum oraculum sensum huius vaticinii referendum, alii appendicis loco, et elatiore dicendi genere, summam priorum capitulum in hoc loco repetitam, alii id aliunde vaticiniis prophetae adiectum esse perhibent.

Assentior contra WAHLII, KOFODII et PLVMII sententiae supra expositae, de significatione

tu vocis תפלה, et variorum dubiis de authentia tituli et subscriptionis huius capitis, atque HERDERI argumentis, quibus sensuum et affectuum, e vaticiniorum capitis primi argumento enatorum, turba prophetae animum obrutum, mox angoris et timoris vi perculsum, mox spei et fiduciae blandimentis delinitum, nunc praesentis calamitatis tristi spectaculo depressum, nunc veteris historiae memoria solatio adfectum, graphice hic depingi, visionemque et aduenientis numinis apparitionem menti illius obuersantem describi, indeque illum initio terrore perculsum, deinde fiducia plenum, denique de auxilio divino firmissima mentis persuasione gloriantem, fisti, euincitur, summamque carminis pulchritudinem in affectuum viuida imagine, et maiestatis diuinae egregia pictura consistere, probatur.

Ortis vero ex recensione masorethica difficultatibus nullo alio modo occurri, nexumque turbatum totius vaticinii vix aliter restitui, et capitis tertii nativam vim, verumque consilium et argumentum, haud satis persentiri posse arbitror, nisi hoc nobis concedatur, caput tertium continere eandem, quam deus vati cap. II. versu 2. et 3. promiserat, et euulgare praeceperat, visionem, depressum prophetae animum erigentem, illud-

illudque integrum, excepto titulo et subscriptio-
 ne, post capitis secundi versum quartum initio
 rendum esse. Quo admissio simul lacuna initio
 versus 5. a multis obseruata expletur, et quae in-
 de a versu quinto capitis secundi ad finem vsque
 narrantur, apparitionis diuinæ ad puniendos Chal-
 daeos vberiore expositionem, et, vt ita dicam,
 commentarium propheticum theophaniæ confi-
 lium explicantem, continent, egregia absolutum
 clausula, monente de numinis veri prae idolis ex-
 cellentia, ad eiusque pium cultum omnem terra-
 rum orbem exhortante. Oraculum expectans
 vates diuinitus edocetur, instare sibi numinis ap-
 paritionem, publice reuelandam, et futuri auxi-
 lii nunciam, cuius euentus spem credentium mi-
 nime fallat. Oraculi argumentum paucis hisce
 verbis commemoratur: *increduli et rebelles* (Chal-
 daei) *malis opprimuntur, iusti vero fidemque nu-
 mini habentes* (Iudaei) *salvi aliquando evadent.*
Audio, inquit respondens deo vates, *effatum tuum,*
et animo vehementer commoto quid moliaris ex-
specto. *Nobis adhuc viventibus* (בקרר שנים חייו) *intra*
tempus praefinitum (בקרר שנים) *declarabis,*
te, hostium iniurias ulciscentem, (ברנו) *nostrum*
iterum misereri. Exurgit nunc altius poetae
 animus ad ulciscentis numinis repraesentationem,
 recreaturque theophaniæ visione, et magnificentum
 dei

dei, ad poenas Chaldaeis inferendas aduenientis, spectaculum viuidis coloribus, e veteris historiae monumentis sumtis, depictum lectorum oculis subiicit; describit porro vates quomodo ipse augusta numinis apparitione animo affectus fuerit, trementem se ac stupentem miracula, quae deus editurus sit, spectasse, vixque animum colligere potuisse, insigni reuelatione diuina perculsum, demonstrat vs. 16. Mox vero spei et fiduciae, inter medias populi calamitates, dei auxilium placide exspectantis, sensus, mentem prophetae iterum occupat, et numinis praesidio se fretum esse declarat, atque futurorum conscius, gaudium iam exultans, de Iouae auxilio gloriatur *). Sequitur nunc capitis secundi (quod ex nostra sententia

- *) Vocem nimirum וְשֵׁן ; quae plurimos interpretes vexauit, noui versus initium facere, atque ad sequens וְיָמֵי referendam esse arbitror, hoc sensu: *quamuis* tempora aduersa (numinis iussu cap. II. 3. admonitus) exspectare debeam, cum ascendet contra populum hostis, qui nos depopulabitur, cum ficus non florebit, nec erit proventus in vineis, cum olea spem mentietur, nec arua frugem ferent, cum pecus ex caulis auferetur, nec supererit in stabulis armentum, *tamen* ego per Iouam exultabo, laetabor de deo salutis meae auctore.

tentia tertii locum occupare debet) versu 5 - 17. huius visionis vberior expositio, et ad praesagendum hostium interitum applicatio. Barbari praedones mox poenas sacrilegiorum luent, numen populi sui iura vindicabit, victores humanitatis omni sensu priuati populis quos debellauerant ludibrio erunt, ipsosque eadem, qua reliquos afferant, fors diuinitus constituta manebit *). Denique in eo terminatur vatis sacri oratio, vt de nouo ex hostium interitu barbaros de idololatriae insania conuictos fore augeretur, simulque Iouam laudibus efferat. Vix vlla clausula magis apta inueniatur huic vaticinio, vix quidquam melius congruens totius oraculi argumento, piisque vatis sensibus magis accomodatum, eo, quod colophonis instar addidit, epiphonemate: *quid prod-est sculptum simulacrum, quod faber fecit? aut fusu idolum, quod mendacium docet? qui confidat opifex operi suo, quamuis muta fecerit simulacra? O stultos, qui ligno dicunt, expergiscere!*

*) Initium versus quinti de cuius interpretatione conferri potest egregia *commentatio critica in loca quaedam prophetae Habacuci*, quam celeb. FABER Onoldi 1779 publici iuris fecit, hoc sensu accipio: *Profecto vinum fallet virum! prosterneatur et non consistet.*

re! et lapidi surdo, exsurge! Num is oracula edet? Auro quidem et argento est obductus, at nullus ei inest spiritus! At Ioua in templo suo sanctissimo habitat, illum reuereatur vniuersus terrarum orbis!

Ex hac itaque textus prophetici recensione integrum vaticinium hisce capitibus absoluitur: I. Epigraphe versu 1. cap. I. II. calamitatum quibus respublica iudaica pressa erat descriptio cap. I. versu 2. 3. III. causarum miseriae enumeratio, hostiumque barbarorum omnia vastantium imago cap. I. vs. 4 - 11. IV. liberationem ciuium et hostium interitum a deo precibus vates efflagitat cap. I. 12 - 17. V. oraculo recreari cupit, deus visionem promittit, eumque breui oraculo consolatur cap. II. 1 - 4. VI. respondens vates sacro entusiasmo corripitur, deque aduenientis maiestatem contemplatur cap. III. 2 - 15. VII. hinc animus illius primo terrore percellitur, mox vero spe et fiducia repletur, tandem laetus praesidio diuino gaudet et triumphat cap. III. 16 - 19. VIII. exponit deinde oraculi vim et theophaniae consilium explicat, hostibus interitum minatus epinicio, quod per quatuor strophas decurrit, cap. II. vs. 5 - 8. vs. 9 - 11. vs. 12 - 14. vs. 15 - 17. IX. epiphonema addit, quo pios cultoris veri dei sensus

fus prodit, et Iehouam idolalatrās gentes debellantem laudibus effert cap. II. versu 18 - 20.

Simile hoc modo redditur vatis nostri volumen reliquis prophetarum oraculis consolatoriis, quae ab intuitu praesentium vel mox instantium calamitatum fere semper exorsa, praeteritorum laeta memoria a descriptione malorum tristitiaeque sensu ad meliorum temporum spem progrediuntur, futuriq̄ue temporis prosperos euentus, vel per oracula vel per apparitiones numinis vati reuelatos, augurantur, atque ad veri dei cultum barbaros, ad fiduciam in Iehoua ponendam Israelitas, ad numinis venerationem omnes adhortantur.

Neque tamen reticere cupio varias, quae meae opinioni fortassis obiicientur, difficultates. Haerebunt enim nonnulli in diuerso dicendi genere, quo tertium caput a primo et secundo differt, alii desiderabunt argumenta, quibus permoti iam antiquissimis temporibus, vel lectores oraculorum Habacuci, vel ipse autor libri, capitum genuinum ordinem deseruerint, alii inscriptionis et subscriptionis auctoritatem mihi obiicient, alii denique crisin nostram nimis audacem esse clamabunt, et ne arbitrio nimium in disponendis libro.

librorum sacrorum partibus indulgeatur verebuntur. Sed plura sunt, quae accufatoribus respondeam.

Mutatam atque elatius dicendi genus argumenti varietate, sensuumque animi diuersitate, factis excusari posse arbitror. Adtemperat vates sermonem vbiq; argumento quod tractat, elegiaco carmine vitur vbi tristem rerum faciem depingit, ironico vbi ferocibus hostibus interitum minatur, supplicibus vocibus deum obtestatur, vt auxilium inopi genti ferat, quidni etiam surgat oratio illius vltra solitum dicendi genus in describendo magnifico apparentis dei spectaculo? Nonne sermonem magis ornatum et splendidum poscit numinis praesentia? Nonne stili sublimitas et magnificentia aequare saltem ex parte debet augustissimam apparitionem dei? Nonne imagines vati aliunde suppeditatas fuisse arbitramur splendidissimas, cum in loco versatur, quem saepius iam ab antiquioribus poetis tractatum, re et verbis solemnem, nouerat, quem Mosaica scripta (Exod. cap. 15. Deuteron. 33.) Dauidis hymni (Ps. 18. 50. 68. 77.) et Esaias carmina iam pridem nobilitauerant*)? Tantum igitur abest, vt hoc argu-

mento

*) Conferantur ea, quae de ortu et progressu notionum de theophaniis scripsi in libro menstruo
Neues rheologisches Journal T. II.

mento, de altius exaggerata oratione et grandiore atque cothurnato stilo, quo huius capitis maxima pars conscripta est, desumpto, opinio de authentia textus recepti firmari, nostraque hypothesis impugnari possit, ut potius ipsa hac stili et argumenti concinnitate, et arctissimo idearum nexu, illam magis roborari arbitremur.

Neque me mouet causarum transpositi textus ignorantia. Variæ enim indicari possunt rationes, e quibus recensitionis receptæ ortus explicari possit: principem in eo positam fuisse puto, quod singulare huius capitis argumentum lectorum animos magis quam reliqua vaticinationum pars attraxerit, et ad usus religiosos, consolandosque populi hostibus oppressi animos, æque ac seruandam beneficiorum numinis memoriam, aptum fuerit. Continet nimirum materiam grauissimam, summo orationis ornatu expolitam, numinis ad auxilium populi sui venientis gratissimam repræsentationem, quæ nunquam non Iudæorum animos malis depressos erigere, et ad firmam in Iehoua ponendam fiduciam illos excitare potuit. Hinc vel ab auctore ipso, quod cel. W A H L I V S voluit, vel ab alio quodam, hanc oden a reliquis oraculis seiunctam, atque libro odorum religiosarum insertam, additis modis cantui aptatam, vsui

vsui liturgico destinata, et singulari titulo atque subscriptione instructam fuisse, vero haud dissimile videtur. Aliis deinde Habacuci apographis in fine tantum annexa fuit haec oda eo consilio, vt singularis eius vsus liturgicus et musicus in titulo et fine notari possit.

Parum porro refert, vtrum ab auctore ipso, an ab alio quodam additus fuerit titulus, dummodo verum sit, in quo omnes consentiunt, eius argumentum, auctoris nempe nomen, et carminis genus. Idem de subscriptione valet, quae musicum huius carminis vsum declarat. Quae autem intercalata est vox *Sela*, signum varietatis musicae est, et cantus mutatos modulorum indicat *). Eam primo in margine positam fuisse arbitror, deinde in textum ipsum receptam, vnde errore factum fuisse videtur librarii, vt non semper initio eius versus vox anteponebatur, qui modulorum mutationi locum praebuit, sed in fine antecedentis versiculi adderetur. Itaque in no-

C 2

stro

*) Vid. WAHLII excursus IV. commentario in Habacucum annexus p. 225 - 230. HERDERI *Geist der ebräischen Poesie* P. II. p. 376 - 378. MICHAELIS supplementa ad lexica hebraica p. 1760. seqq. EICHHORNI bibliotheca literaturae biblicae T. V. p. 542 - 551.

stro carmine hoc vocabulum restituendum erit initio versus 3. 9. et 13., vt stropharum genuinus ordo seruetur. Prima nimirum, apparitionem ad venientis numinis celebrans, eiusque maiestatem describens, aduentusque causam significans, strophe, a versu 3. vsque ad finem versus 8. decurrit, altera a versu 9. ad 12. vsque effectus apparitionis diuinæ in terra conspicuos, populisque infestis deo noxios, exponit, tertia a versu 13. vsque ad finem versus 15. beneficia, quibus numen populum oppressum beare vult, hostiumque interitum enarrat, quarta denique a versu 16. vsque ad 19. nouas quidem modulorum mutationes deponere videtur, sed potuit etiam cum antecedente cantando coniungi, quoniam sensus animi declarat ex superioribus ortos, et cum eorum argumento arcte connexos.

Denique vix est, quod damnum inferri libris sacris hypothesei nostra aliquis timeat. Nihil ea demit, nihil obtrudit vatis carmini, nihilque derogat eiusdem veritati, pulchritudini, atque auctoritati diuinæ, dignitatem potius atque decus huius vaticinii auget, nexumque et argumenti concinnitatem restituit. Præter titulum et subscriptionem, et adiectum *Sela*, nihil reiiicitur, quin ipsa hæc additamenta seriori tantum recensionem, ab ipso vate, vel a coæuo profectæ, tribuunt.

buuntur, nec suspecta redduntur. Et quis nesciat, idem in Psalmis saepius locum habuisse, ut ab autore ipso, vel vetere quodam critico, denuo editi, aliorum hymnorum collectioni inferti, et inscriptionibus aut subscriptionibus, auctoris nomen, carminis argumentum, et cantionis modulus indicantibus, instructi fuerint. Exstant exempla in Psalmo 18. cum capite 22. libri posterioris Samuelis collato, in Psalmo 14 et 53, 40 et 70, 108 et 57 ac 60, quorum duplex recensio, ordine, usu, inscriptione, a se inuicem discrepans, ad nostra usque tempora seruata est. Idem in omni aevi litteris, omniumque cultorum populorum monumentis scriptis accidisse, ut eiusdem textus diuersus fuerit diuersis temporibus habitus, ut modo vna tantum, modo plures eiusdem editiones, posteritati traditae fuerint, tum diserta testimonia, tum criticorum coniecturae testantur. Nimis itaque anxii, vel nimis ignorantes, aut pertinaces esse videntur, quicumque detrimento religionem ipsam, quae certe non verbis et litteris, sed argumento librorum sacrorum nitur, aut saltem religionis libros, affici eiusmodi coniecturis clamitant.

Ad confirmandam sententiam nostram, de genuino carminum Habacuci ordine restituendo, haud parum roboris accedit ex collatione aliorum

carminum hebraicorum, quae eodem animi sensus produnt, eademque idearum serie simile argumentum tractant, quorum alterum aliquot saeculis antiquius, alterum haud multo recentius nostro est, psalmi nimirum secundi et septuagesimi septimi. Psalmi secundi auctor eodem modo, quo vates noster, in medias res rapit lectores, statimque in exordio oculis eorum repraesentat tumultus bellici et everfi ordinis ac status civilis triste spectaculum, hostiumque humanas diuinasque leges migrantium furorem, cuius aspectu ipsius poetae animus maxima perculsus fuerat moestitia. (cf. Ps. II. vers. 1. 2. 3. cum Habacuci cap. I. versu 2 - 14.) Tunc surgit vatis mens ad diuini numinis contemplationem, in eaque aliquantum requiescit, dum deum cogitat, qui ferre insanos hostium conatus aequo animo, illorumque iniurias inultas tolerare, nequeat. (cf. Ps. vi. 4. cum Prophetae cap. I. 12 - 17.) Respondet votis cultoris sui deus, oraculoque illum, vana futura esse barbarorum et rebellium molimina, edocet, numinisque praesidium piis dei cultoribus promittit. (cf. Ps. II 5. 6. cum Hab. II. 1-4.) Vberius hunc locum grauissimum tractat, sibi que mire in illo exornando placet, propheta noster, praeter oraculum etiam numinis apparitione augustissima dignatus; psalmi contra auctor breuibus tantum

ver.

verbis, qualem ipsius mens sibi finxerat dei imaginem, exponit. (cf. Pf. II. 4. 5. cum Hab. III, 2 - 19.) Ambo autem in eo iterum consentiunt, quod in oraculi et apparitionis sensum suis verbis commentantur, eiusque argumento vtuntur ad denunciandam hostibus poenam (cf. Pf. II. 7 - 9, cum Hab. II. 5 - 17.) Finem denique facit poeta epiphonemate adhortationibus pleno, et beatos veri numinis cultores praedicat. Illud idem, et fere eodem modo fecisse prophetam nostrum, vltimi versus capitis secundi testantur. (cf. Pf. II. 10 - 12, cum Hab. II. 18 - 20.) Alia ex parte vatis nostri textus, ex coniectura nostra pristino ordini restitutus, lucem accipit, comparato psalmo septuagesimo septimo, cuius auctor (Asaphum titulus nominat, parum in hoc probandus) iisdem rebus eodem modo affectus, similes sensus animi prodit, et qualis fuerit animi conditio, qualis cogitationum et affectuum inter se nexorum series in mentibus vatum entheorum clarius, quam alibi id assequi nobis licet, demonstrat, cum autor magis enarret, quae senserit, quomodo affectus fuerit, quidque cogitauerit, quam ipsos sensus animi erumpere sinat. Grauisima afflictione oppressus poeta, in eoque vati nostro similis, extremam animi sui deiectionem et perturbationem exponit, moestam rerum faciem

ciem ob oculos versantem deplorat, et de populi sui miseria conqueritur, Vers. 1 - 5, quibuscum conferendus Habacuci textus cap. I. 2 - 11. Tum superiorum temporum recordatione dolorem suum lenire cupit, atque deum semper populi sui praesidium fuisse meminit; sed ipsa hac memoria praeteritae felicitatis, eiusque cum praesentibus malis comparatione, tristitiae sensus ingrauefcit, animoque deiecto querelas extorquet; donec vates, reputans secum consilia dei, recogitansque prolixum eius erga populum suum fauorem, diuinamque benignitatem atque sanctitatem, ea meditatione recreatur, nouamque spem animo concipit, vs. 6 - 13., quibus similia fere sunt, quae apud prophetam cap. I. 11 - 16. leguntur. Poetice hinc depingitur auxilium, quod saepius oppresso populo deus attulit, imagines splendidae miraculorum, quondam in gratiam Israelitarum editorum, cumulantur, numinisque laudes ardentissimo cum affectu, cui par est sermonis magnificentia, celebrantur. Sed altius aliquanto exurgit prophetae ingenium, qui oraculo et apparitione numinis recreatus, praeteritorum memoriam cum futurorum euentuum meditatione copulat, et omnia tanquam praesentia lectorum oculis subicit, Conferantur igitur argumento pares, sermone diuersi versus 14 - 21. laudati psalms, et Habacuci caput

caput II. vs. 1-4. cap. III, vs. 2-15. Desideratur quidem in psalmo vsus imaginum, theophaniam adumbrantium, ad consolandam vatis mentem, et firmandam eius fiduciam, atque augendam animi in tolerandis malis constantiam, desunt minae, hostibus populi diuinitus interitum augurantes, et excellentiae veri numinis laudes, quibus Habacuci vaticinium terminatur. Sed ab aliis etiam obseruatum esse animaduerto, quod ipse in lectione huius psalmi semper sensisse mihi videbar, truncatum hoc carmen ad nos peruenisse, et temporum iniuria in fine mutilatum *). At praeter argumenti comparationem, singularum etiam imaginum et phrasium similitudo, quae inter Psalmum 77. et Habacuci vaticinia, praesertim illius hymnum, intercedit, memoratu digna est, cuius exempla, partim ab aliis iam animaduversa, partim adhuc non notata, hic apponam. Conferantur itaque inter se haec loca Ps. 77. vs. 2-4. cum Hab. I. 2. Ps. vs. 5. cum Hab. II. 1. Ps. vs. 6. cum Hab. I. 11, Ps. vs. 8-10. cum Hab. I. 12. Ps. vs. 13. cum Hab. III. 2. Ps. vs. 14. 15. cum Hab. II. 18-20. Ps. vs. 16. 21. cum Hab. III. 13. Ps. vs. 17. cum Hab. III. 8-10. Ps. vs. 18. cum Hab. III. 11. Ps. vs. 19. cum Hab. III. 6. 11. 12. Ps. vs. 20. cum Hab. III. 15. in quibus omnibus vel

C 5

cogi-

*) cf. PAULI clavis psalmorum p. 192.

cogitationum, vel imaginum, vel sensuum, vel dictionis, similitudo insignis occurrit, quae vix casui adscribenda erit, aut materiae, in qua exornanda vterque versatur, analogiae, cum in tam arcto paucorum versuum complexu toties inueniatur. Vtrumque igitur vatem ex antiquiore carmine ita haussisse dicamus, vt non tantum materiam, sed eiusdem etiam exponendae modum, atque imagines et verba singula, sua fecerint? Id quidem in psalmi 77. auctore admitti posse non negauerim, cuius ingenii vim tantam fuisse vix concederem, quantam LOWTHIVE *) illi tribuit; sed in prophetam nostrum vix cadere potest eiusmodi suspicio, qui in multis quidem antiquorum poetarum vestigia persequitur, at imitatoris minus quam aemuli nomine notandus **). Restat igitur, vt alterum alterius scripta legisse et in suos vsus conuertisse putemus. Sed tantum vincit propheta, tum ingenii excellentia, tum dictionis pulchritudine, psalmi auctorem, vt illum ab hoc aliquid mutuatum esse haud credam. Cum vero ex versu psalmi 16. constet, Assaphum
cui

*) De sacra poesi hebraeorum p. 514 - 517. editionis Goettingensis.

***) Vid. EICHHORNII introductio in libros V. T. P. III, p. 381. WAHLII commentarius p. 30 - 34.

cui titulus illum tribuit, autorem esse non posse, sed sequioris aetatis poetam hoc carmen composuisse, quid nos impedit, quo minus illum post Habacuci tempora vixisse, et vatis nostri oraculis tanquam typo vsum fuisse concedamus? Quin immo, si hoc concederetur, neque ultimi psalmi versus casu intercidisse viderentur, ulterius aliquanto progrediens coniecturae audacia, id etiam suspicari posset, psalmi autorem aut tertio tantum Habacuci capite, sigillatim scripto vsum fuisse, aut si etiam in vniuersae materiae tractandae modo nostrum prophetam imitatus fuerit, eum saltem in apographum incidisse, quod vulgaris recensionis textum ita exhibuerit, vt theophaniae imagines, et apparentis numinis pictura, in fine collatae fuerint.

Caeterum haec comparatio vaticiniorum Habacuci cum psalmis eo etiam nos deducere potest, vt tum mentis statum, idearumque et affectuum, quibus, diuina prouidentia gubernante, animus vatum sacrorum plenus erat, ortum, et progressionem, atque effectus, clarius dispicere, tum carminum Habacuci dignitatem et excellentiam melius diiudicare possimus. Videmus nimirum ex hac collatione, praesentium malorum sensu animum vatis primo percussum fuisse, eumque lectores, viuida calamitatum pictura, sensum.

fenſuumque, quibus ipſe affectus erat, expoſitione poetica, iisdem motibus afficere voluiſſe. Deinde illum cogitaſſe diuini numinis ſanctitatem et benignitatem, quae ſcelera hoſtium, barbarorumque inſolentiam victoriis auclam, tolerare nequeat, cuius auxilium differri quidem, ſed denegari populo nullo modo poſſit. Hac meditatione recreatus nouam fiduciam alit, atque ita compoſitus animo eſt, vt accipiendo oraculo diuino, et reuelatione, per apparitionem numinis exhibenda, dignus ſit. Annunciatione huius oraculi, et deſcriptione viſionis, ciuium quoque ſuorum animum deieclum erigit, et ad alendam ſpem atque fiduciam firmat. Edit nunc vaticinia, minis et exhortationibus repleta, admonet ſuos, increpat hoſtes, praefidium et liberationem e malis piis dei cultoribus promittit, poenas et interitum barbaris nationibus, deo et populo dei infeſtis, minatur, ſpirituque commotus iam reddi videt interueniente numine iniurias hoſtibus, verum dei cultum euerſentibus, hominum ſanctiſſima iura violantibus, et pacatarum gentium quietem turbantibus. Sic poſt tenebras et procellas, quibus praefentia vndique obſcurantur et agitantur, nouam lucem, futuriſque temporis gratam ſerenitatem proſpicit, hilarique animo meliora fata exſpectat, quae felicitatem populo ſuo iterum aſſerant, et religionis
verae

verae super idololatras gentes victorias augeant. Sic suos etiam, ut mala aequo animo ferant, deoque confidant, et reliquas gentes, ut ab idolorum cultu desistant, Iehouamque, sanctissimum et augustissimum Israelitarum numen, venerentur, admonet.

Quae hactenus obseruata sunt, iisdem alia etiam loca V. T., pluraque carmina, vel singulorum mala deplorantia, vel vniuersae gentis calamitates depingentia, illustrari posse arbitror, sed arcti huius opusculi limites me impediunt, quominus ea ulterius persequi possim. Hoc tantum addam, quod ex praemissis animaduersionibus clarius elucebit, Habacuci vaticinia, quod ad ingenii poetici vim, et dictionis dignitatem et magnificentiam attinet, medium, inter psalmum secundum et septuagesimum septimum, locum obtinere. In illo insignis breuitas, sermonis splendor, et sublimitas, qua prophetae carmen vincitur, in hoc vero omnia magis proluxa, et diluta, quam apud vatem nostrum reperiuntur. Psalmus 2. singularem ingenii vim, proprio motu se exferentem, propheta magis studium, et ingenium lectione expositum prodit, psalmi autem 77. auctor fere totus ab aliorum imitatione pendet, cumulandis locis communibus, et phraseos varietate delectatur, (cf. vs. 2. 3. vs. 4. 5. vs. 8-10.

10. vs. 12. 13.) et in fine demum ad altiore[m] sublimitatis gradum exurgit, in describendis mirabilibus numinis facinoribus vs. 17. 21. argumento quippe intentus, cuius exornationi splendidissima V. T. carmina decus singulare iam pridem, a Mosis inde temporibus, debere videmus.

Sed finem operi iam imponendum esse censeo, neque diutius illustrandis singulis poetae nostri effatis immorari me patiuntur arctiores huius opusculi cancelli. Auocat nimirum ab incepto opere animum rei ipsius, quae huic commentationi euulgandae occasionem praebuit, significatio. Eo enim consilio haec a me scripta sunt, vt praelectionem publicam, in inaugurando doctoratus theologici munere habendam, quae coniuncta erit cum piae grataeque mentis erga Augustissimum huius Academiae Nutritorem, qui publici litterarum sacrarum Doctoris prouincia me fungi iam pridem elementissime voluit, testificatione, vsitato more indicerem. Quare Magnificum academiae *Prorectorem*; Comitem Illustrissimum; litterarum diuinatum humanarumque Doctores Celeberrimos, et reliquos urbis nostrae Proceres, et praenobilissimos genere, doctrina, et virtute; Ciues Academicos, cum iis omnibus, qui Musis nostris fauent, ea qua decet pietate, obseruantia, et humanitate, rogatos esse cupio, vt me crastino die, *de eo, quod praestandum restat in re critica Veteris Testamenti*, verba facientem, beneuole audire, et hunc actum solemnem praesentia sua ornare ne dedignentur. Scr. in Regia nostra litterarum Vniuersitate d. 30 Oct. MDCCXCV.

Id 6020

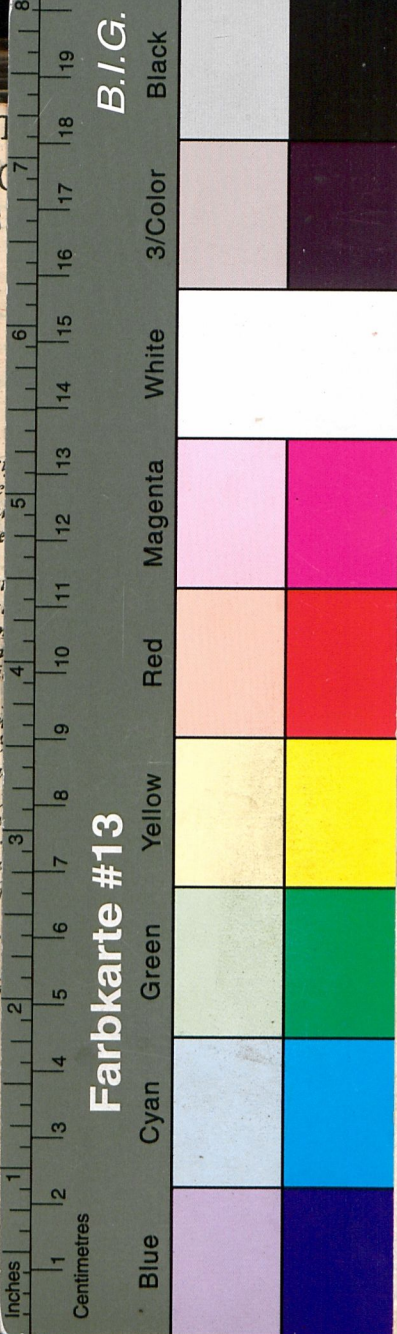
(I)

X 2284726

LD 18

mt

B.I.G.

Farbkarte #13

113

SYMBOLAE CRITICAE
AD
INTERPRETATIONEM VATICINIORVM
HABACVCI

SCRIPTAE
INDICENDAE PRAELECTIONI PVBLICAE
IN INAVGVRATIONE DOCTORATVS THEOLOGICI
HABENDAE

AB
HENRICO CAROLO ALEXANDRO
HAENLEIN

PHILOS. DOCT. P. P. O. ET AEDIS ACADEMICAE
ANTISTITE SACRO

u.

ERLANGAE
TYPIS KVNSTMANNIANIS
MDCCLXCV.

